

Archeologisch
Onderzoek Leiden
(Archol) Postbus 9515
2300 RA Leiden
(071) 527 33 13
www.archol.nl

Opgraving Hengelo Winkelskamp Grafveld

Voorlopig evaluatierapport, Archol BV

Opgraving Hengelo Winkelskamp Grafveld

Voorlopig evaluatierapport, Archol BV

Versie 1.0 concept

A. Porreij-Lyklema

P. van de Geer

Administratieve Gegevens

Datum:	30-10-2015
Projectnaam	A-12.0320 Hengelo Plangebied Winkelskamp
Provincie	Gelderland
Gemeente	Bronckhorst
Plaats	Hengelo
Toponiem	Winkelskamp
OM-nr:	65780
Project code:	HWK1566
Rapporteur	A. Porreij-Lyklema MA P. van de Geer MA
Versie	1.0, concept
Goedkeuring projectleider (KNA seniorarcheoloog)	Drs. T. Goossens
Opdrachtgever	Gemeente Bonckhorst
Goedkeuring namens opdrachtgever	Dhr. E. van Eck
Bevoegd gezag	Gemeente Bronckhorst
Goedkeuring namens Bevoegd gezag	Drs. M.H.J.M Kocken

Inhoud

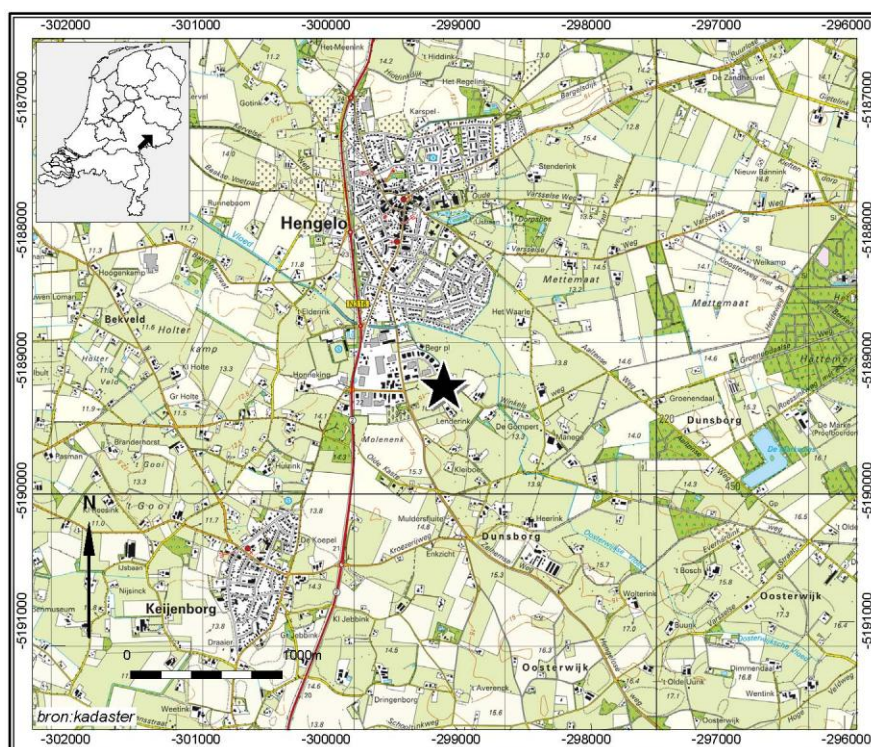
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding en doelstelling	5
1.2 Opzet en organisatie	6
2 Werkzaamheden	6
2.1 Strategie.....	6
3 Eerste bevindingen en karakterisering sporen en vondsten	8
3.1 Sporen.....	8
4 Conclusie en aanbevelingen	9

1 Inleiding

In opdracht van de gemeente Bronckhorst heeft Archol BV een definitieve opgraving (DO) uitgevoerd in het zuidwestelijk deel van plangebied Winkelskamp te Hengelo (figuur 1). Het onderzoek heeft plaatsgevonden van maandag 26 oktober 2015 tot en met vrijdag 30 oktober 2015.

Tijdens de uitvoering van het onderzoek golden de richtlijnen voor archeologisch onderzoek van de Regio Achterhoek. Het onderzoek is verder uitgevoerd conform het Programma van Eisen (PvE), de wijziging daarop¹ en conform de richtlijnen in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.3, protocol opgraven).

Dit evaluatieverslag is een voorlopig opleveringsverslag met betrekking tot de eerste resultaten en de huidige stand van zaken. Het verslag wordt later gevolgd door een definitief evaluatieverslag met betrekking tot de uitwerking en verdere afwikkeling van het onderzoek.

Figuur 1 Ligging van het plangebied

1.1 Aanleiding en doelstelling

Aanleiding voor deze opgraving was het bijgestelde beeld van de sporenspreiding in het zuidwestelijk deel van het plangebied na afronding van het proefsleuvenonderzoek in augustus 2015. De aangetroffen sporen in de zuidwestelijke hoek van het plangebied bleken onderdeel te zijn van een grafveld met nog onbekende omvang. Dit grafveld leek te worden begrensd door een laagte die ten oosten ligt van het grafveld.

De geplande bouwwerkzaamheden van een gemeentewerf en brandweerkazerne zullen de archeologische resten aantasten die in dit zuidwestelijk deel van het plangebied liggen. Op grond

¹ PvE Tump 2012, Nota van wijziging PvE Goossens 2015.

hiervan is door de gemeente besloten om dit deel van het plangebied op te graven. Doel van de opgraving is het documenteren en daarmee veiligstellen van sporen en vondstmateriaal van de vindplaatsen met het oog op de kennisvorming over het verleden.

De resultaten van het aanvullend onderzoek dienen in samenhang met de reeds bekende vindplaatsen aan de nabijgelegen Elderinkweg en de Molenenk te worden uitgewerkt en gepresenteerd. Het onderzoek zal op deze wijze een zinvolle bijdrage leveren aan de kennis over en de reconstructie van de bewoningsgeschiedenis.

1.2 Opzet en organisatie

Medewerker	Functie
Drs. T. Goossens	Projectleider
A. Porreij-Lyklema MA	Veldwerkleider
P. van de Geer MA	Veldarcheoloog
S. Baas BA	Veldtechnicus
S. Hagedoorn MA	Veldarcheoloog

Tabel 1 Samenstelling onderzoeksteam

Het onderzoek is net als de opgraving en het aanvullende onderzoek uitgevoerd door een veldteam van Archol onder dagelijkse leiding van Adé Porreij-Lyklema. De projectleiding was in handen van senior-archeoloog T. Goossens (tabel 1).

2 Werkzaamheden

2.1 Strategie

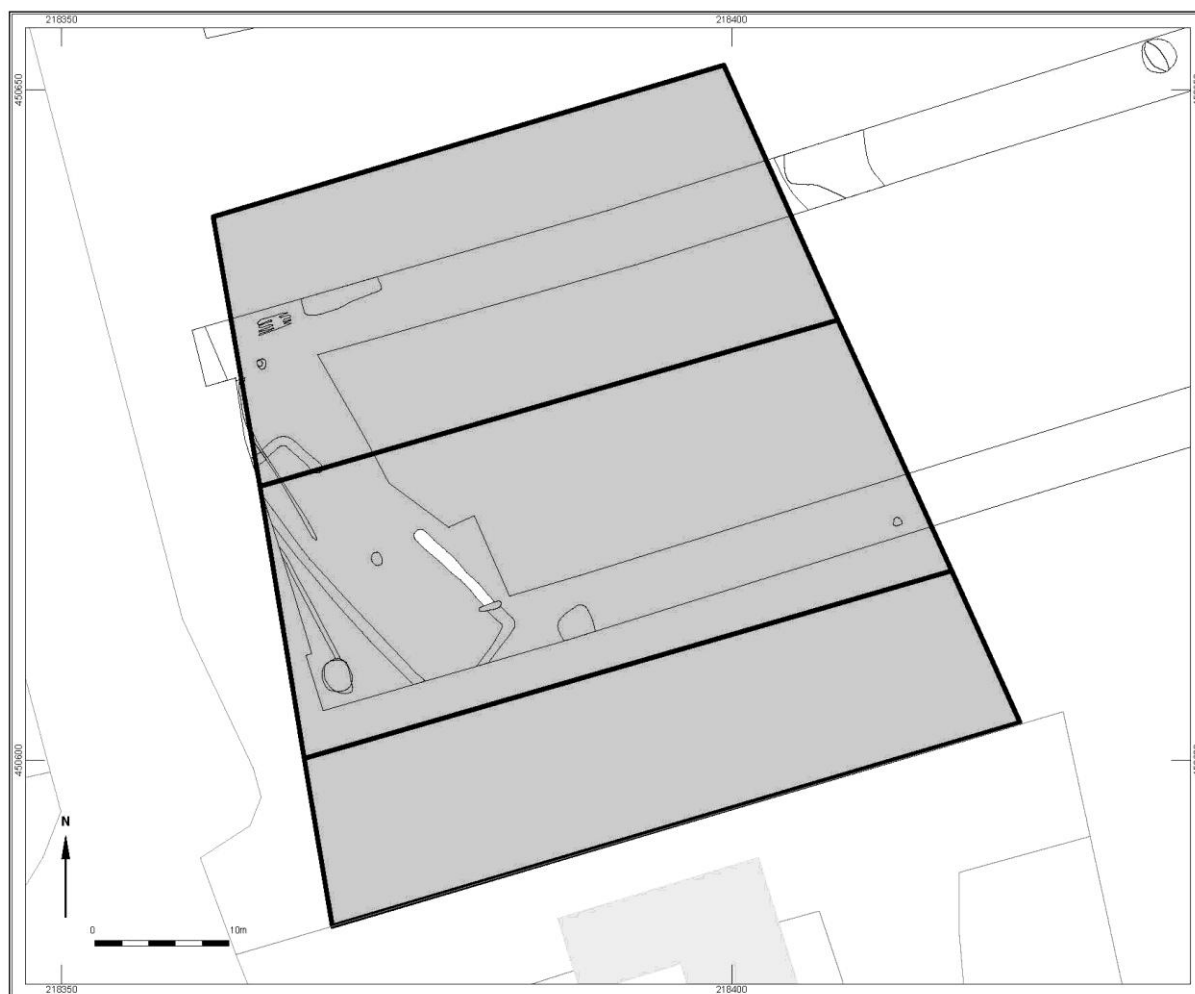
Het voorgestelde puttenplan uit het evaluatieverslag van het voorafgaande onderzoek was akkoord bevonden door het bevoegd gezag en is het uitgangspunt geworden van onderhavig onderzoek (figuur 2). In de praktijk bleek dat de zuidelijke put niet in zijn geheel opgegraven kon worden vanwege een strook grond die eigendom is van de bewoner aan de Zelhemseweg 33.

Vooraf was 2500 m² begroot voor de opgraving. In totaal zijn uiteindelijk in overleg 8 putten aangelegd met een oppervlakte van 2891 m² (tabel 2).

Put 23, 24 en 25 vallen binnen het oorspronkelijke puttenplan. Omdat hier graven zijn aangetroffen die dicht op de grens van het onderzoeksgebied lagen zijn een aantal extra putten aangelegd om het grafveld te kunnen begrenzen. Put 26 en 28 zijn gegraven om de begrenzing van het grafveld vast te stellen in noord- en zuidoostelijke richting. In put 25 is binnen de contouren van de rechthoekige greppel een tweede vlak aangelegd om eventuele inhumatiegraven bloot te leggen.

Tijdens het onderzoek naar het grafveld zijn een aantal middeleeuwse sporen aangetroffen. Het leek te gaan om de sporen van een middeleeuws erf. Daarom zijn rond deze sporen ook een aantal extra putten aangelegd. Put 27 is gegraven om de aangetroffen middeleeuwse sporen bloot te leggen en

te begrenzen. Daarna zijn put 29 en 30 gegraven om een verwachte boerderij van dit erf op te sporen.

Figuur 2 Vooraf opgesteld puttenplan

Put	Vlak	Aantal m2
23	1	871
24	1	411
25	1	880
25	2	138
26	1	103
27	1	198
28	1	82
29	1	112
30	1	96
Totaal		2891

Tabel 2 Overzicht aangelegde putten en omvang (m²) van het aanvullend onderzoek

Het uiteindelijke puttenoverzicht is te zien in figuur 3 (bijlage).

3 Eerste bevindingen en karakterisering sporen en vondsten

3.1 Sporen

Tijdens het onderzoek zijn een beperkt aantal grondsporen blootgelegd: waaronder paalsporen, kuilen, 4 crematiegraven en 2 grafstructuren. In totaal bleek een deel van de sporen na het couperen natuurlijk te zijn.

Prehistorisch grafveld

Het grafveld dat binnen de grenzen van het plangebied ligt bestaat uit 5 crematiegraven (rode sporen op de sporenkaart). Twee graven waren al ontdekt bij het proefsleuvenonderzoek en drie graven zijn bij de opgraving aangetroffen. Eén graf is tijdens het proefsleuvenonderzoek gedocumenteerd en geborgen, het andere graf, dat zich in het midden van een rechthoekige greppel bevond, is daarna afgedekt met worteldoek. Dit graf is bij de opgraving weer blootgelegd, gedocumenteerd en geborgen. Het gaat om een bolcrematie die in een kuil is ingegraven. De kuil is grotendeels in het esdek opgenomen. Het graf is verploegd en sterk gebioturbeerd, net als alle andere graven.

Van de drie graven die tijdens de opgraving werden aangetroffen was één graf met urn en crematieresten begraven. Dit graf lag twee meter ten zuiden van het graf dat tijdens het proefsleuvenonderzoek is opgegraven. Beide graven bestaan uit een urn met crematieresten en de urnen hebben grote overeenkomsten qua vorm en randafwerking. Vermoedelijk staan de overledenen in relatie met elkaar.

De andere twee graven zijn bolcrematies die ondiep zijn ingegraven en opgenomen in het esdek. De graven zijn waarschijnlijk geheel verploegd en gebioturbeerd, omdat een echte concentratie ontbrak bij het couperen van de graven. Bij het meest noordelijke graf is waarschijnlijk een greppel gegraven die bij de opgraving deels is blootgelegd.

Overal waar graven zijn aangetroffen is, waar mogelijk, tot minimaal 10 meter rond het graf gezocht naar meer graven. Op die manier is getracht het grafveld te begrenzen. In het noorden en het oosten kon het grafveld worden begrensd. (De grens is aangegeven met een rode lijn op de sporenkaart.) Ten westen en ten zuiden van het onderzoeksgebied kon het grafveld nog niet worden begrensd. Hier wordt de grens momenteel bepaald door de ligging van kabels en leidingen en de bestaande weg (west) en de grens van het perceel (zuid). Naar alle waarschijnlijkheid loopt het grafveld hier dus door buiten het plangebied naar de aangrenzende percelen.

Middeleeuwse sporen

In het oosten van put 23 en 25 zijn enkele middeleeuwse paalsporen blootgelegd die vermoedelijk een bijgebouw vormen op een middeleeuws boerenerf (paarse sporen op de sporenkaart). Aan de hand van deze sporen is een uitbreiding (put 27) gegraven ten oosten van put 23 en 25 van ca. 150 m². Daarin werden aansluitend aan de andere sporen nog enkele paalkuilen en een rechthoekige kuil aangetroffen. In de zuidoostelijke hoek in rand van de put werd een waterput of -kuil aangetroffen. Dit spoor hangt aan een oude begraven bodem die alleen zichtbaar is in de depressie van het landschap. De mogelijke waterput is blootgelegd in een kleine uitbreiding. Bij het couperen bleek het spoor niet bijzonder diep te zijn. Het gaat niet om een echte waterput met constructie, mogelijk is

nog wel sprake van een ondiepere waterkuil. Het spoor is bemonsterd voor eventueel verder onderzoek.

De hier aangetroffen middeleeuwse sporen, een bijgebouw en waterput/-kuil duiden op een middeleeuws erf. De verwachting is, ook op basis van de resultaten uit het oostelijk deel van het plangebied, dat een eventuele boerderij niet ver van het bijgebouw en de waterput moet zijn gesitueerd. De boerderij lijkt zicht in ieder geval niet ten westen van de sporen te bevinden, tussen het grafveld. Om het hoofdgebouw te lokaliseren zijn in overleg twee extra proefsleuven gegraven, ten westen en ten noorden van het sporencluster. In beide sleuven werden geen middeleeuwse sporen meer gevonden. Mogelijk bevindt het hoofdgebouw zich ten zuiden van het sporencluster, buiten het plangebied, of moet de interpretatie van de sporen worden herzien.

4 Conclusie en aanbevelingen

Tijdens het veldonderzoek zijn een prehistorisch grafveld en resten van middeleeuwse bewoning opgegraven. Beide vindplaatsen konden (binnen de contouren van het plangebied) worden begrensd.

Het aspect archeologie is binnen zuidwestelijk deel van het plangebied Winkelskamp derhalve geen belemmering meer voor de beoogde ontwikkeling. De geplande bouwwerkzaamheden kunnen worden uitgevoerd.